

ANALIZA COEZIUNII SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA PRIN PRISMA DINAMICII ÎNCREDERII ÎN INSTITUȚII

ANALYSIS OF SOCIAL COHESION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE PRISM OF THE DYNAMICS OF TRUST IN INSTITUTIONS

Victor MOCANU, ORCID: 0000-0002-2898-0093
Institutul de Cercetări Juridice Politice și Sociologice al USM,
Chișinău, Republica Moldova

Ion MOCANU, ORCID: 0000-0001-6423-0567
Institutul de Cercetări Juridice Politice și Sociologice al USM,
Chișinău, Republica Moldova

CZU: 316.64:316.334(478)

e-mail: atitudinemd@gmail.com
e-mail: mocanu.i@gmail.com

This article examines the dynamics of social trust in the Republic of Moldova, focusing on the interaction between dispositional factors and the social environment. Survey data provided by the Institute of Public Policy reveals that trust in institutions and perceptions of the country's development direction have undergone significant fluctuations in recent years. On one hand, trust is influenced by dispositional factors such as local culture and collective values. On the other hand, the social environment is strongly shaped by political, economic, and social conditions, making it susceptible to changes within a relatively short timeframe. The authors recommend the development of an integrated analytical model and the promotion of transparency, institutional accountability, and civic engagement to strengthen trust and social cohesion in the Republic of Moldova.

Keywords: *secondary data analysis, social cohesion, social environment, social trust.*

INTRODUCERE

În perioada post-sovietică timpurie, Republica Moldova a fost martoră la un entuziasm inițial al populației față de noile valori democratice, care erau văzute drept fundamentale pentru aplicarea reformelor socioeconomice. Cu toate acestea, procesul democratic s-a confruntat cu o serie de obstacole semnificative, care reieșeau din trecutul socialist: dependența profundă a individului față de stat, capacitatea redusă de asociere voluntară a cetățenilor, înțelegerea limitată a modului în care funcționează instituțiile democratice, clivajele profunde dintre grupurile etnice etc.

Cercetătorii occidentali explică dependența profundă a individului față de stat prin teoria „statului paternalist”, care analizează rolul dominant al statului în viața indivizilor în regimurile totalitare sau autoritare. Această teorie sugerează că în astfel de sisteme statul exercită un control extins asupra cetățenilor și le oferă grijă și protecție, dar în schimb, solicită loialitate și supunere [1]. Relația dintre stat și cetățeni este adesea

percepută ca una similară cu cea dintre un părinte și un copil, de unde și numele „stat paternalist”.

În contextul Republicii Moldova, în perioada post-sovietică, teoria statului paternalist ar putea fi folosită pentru a înțelege modul în care experiența comunistă și moștenirea acesteia au influențat relația dintre cetățeni și stat. În timpul perioadei sovietice, statul era omniprezent și controla aproape toate aspectele vieții individuale. Oamenii se așteptau să primească un post de muncă și beneficii de la stat, dar, în schimb, erau supuși unui nivel ridicat de control și supraveghere.

În Republica Moldova această moștenire a statului paternalist a rămas prezentă și după destrămarea Uniunii Sovietice. Populația s-a obișnuit cu ideea că statul are responsabilitatea de a furniza pentru nevoile lor, inclusiv servicii sociale, locuințe și locuri de muncă. Acest lucru a condus la o dependență semnificativă față de stat în perioada post-sovietică timpurie. Totuși, acest tip de relație paternalistă a creat și un climat de pasivitate și supunere. Cetățenii au fost reticenți să-și exercite drepturile civice și politice, cum ar fi votul sau implicarea în procesele de guvernare locală, deoarece au fost învățați să aștepte orientări și soluții de la stat. În plus, un alt aspect important al statului paternalist este că acesta poate avea tendința de a perpetua corupția în cadrul societății, deoarece accesul la resurse și beneficii este adesea distribuit în funcție de relațiile personale sau apartenența politică. Acest fenomen a fost observat în Republica Moldova, unde nomenclatura a evoluat și a devenit o nouă elită politică, aducând cu ea practici și comportamente similare cu cele din perioada comunistă.

Prin acest studiu ne propunem să explorăm factorii care conturează nivelurile de încredere socială în cadrul contextului politic, economic și social specific Republicii Moldova. Analizând cu atenție cazul Republicii Moldova, putem identifica mai multe aspecte de interes sociologic. În primul rând, Republica Moldova se încadrează în categoria economiilor post-sovietice, având o lungă istorie ca parte a Uniunii Sovietice, într-o perioadă caracterizată de predominanța valorilor colectiviste și egalitariste. De regulă, astfel de experiențe tind să favorizeze comportamentul prosocial și să contribuie la creșterea încrederii sociale. În al doilea rând, după destrămarea Uniunii Sovietice țara a traversat un proces complex de tranziție către democrație și economia de piață. Aceste procese s-au accelerat în special în ultimul deceniu. Republica Moldova devine, astfel, un caz de studiu captivant pentru investigarea modului în care noile paradigme de guvernare politică și economică pot influența dinamica nivelurilor de încredere socială. Analiza acestor schimbări sociale și politice ar putea oferi perspective importante asupra evoluției societăților post-comuniste și a rolului pe care îl joacă factorii sociopolitici și economici în modelarea încrederii sociale.

În literatura de specialitate se evidențiază de obicei două perspective semnificative privind geneza încrederii sociale: cea dispozițională și cea experiențială. Abordările dispoziționale simplifică încrederea socială ca fiind o trăsătură inerentă a caracterului sau dispoziției unei persoane, modelată în contextul specific al unei țări și deseori interpretată ca un atribut cultural [2]. Această perspectivă presupune că încrederea sau lipsa

acesteia sunt învățate de la părinți în ceea ce privește încrederea în străini sau în situații particulare [3]. Aceste conexiuni între generații pot fi justificate și prin predispoziții psihologice care pot predefini genetic încrederea socială și transmite această trăsătură de la părinți la copii [4]. Abordarea experiențială se fundamentează pe premisa că încrederea socială este o acțiune. Deoarece această acțiune presupune interacțiunea cu ceilalți, teoriile experiențiale se concentrează asupra procesului de socializare drept cea mai importantă sursă de modelare a încrederii sociale [5]. Incorporată în experiențele cu ceilalți, crearea și menținerea încrederii este adesea redusă la evaluarea credibilității lor. Încrederea se presupune a apărea din evaluarea altora ca fiind persoane de încredere [6] sau din calculul unei probabilități scăzute de a fi trișat în general [7]. Informațiile colectate despre ceilalți servesc drept fundament pentru evaluarea credibilității, iar acest proces tinde să se acumuleze pe măsură ce numărul interacțiunilor sociale crește. Individul acumulează informații din experiențele anterioare de interacțiune și le integrează în evaluarea celor noi [8], ceea ce face ca încrederea să fie un fenomen experiențial de-a lungul timpului.

MATERIAL ȘI METODĂ

În contextul analizei noastre, teoriile enunțate mai sus sugerează că formarea încrederii sociale în Republica Moldova este influențată de două surse majore. Pe de o parte, se disting factorii de dispoziție, care sunt înrădăcinați în cultura locală și care au tendința de a fi relativ inflexibili. Pe de altă parte, observăm că mediul social este puternic modelat de condițiile politice, economice și sociale, fiind susceptibil de a suferi schimbări într-un interval de timp relativ scurt. Pentru a clarifica modul în care ambele tipuri de factori determinanți ar trebui să fie integrați într-un model al încrederii în cazul Republicii Moldova, propunem aplicarea unei analize secundare a datelor. Această abordare implică examinarea dinamică a rezultatelor sondajelor de opinie efectuate de către Institutul de Politici Publice. Prin această analiză ne propunem să identificăm tendințele și relațiile care se conturează între acești factori de dispoziție și mediu, și să înțelegem cum aceștia contribuie la modelarea încrederii sociale în Republica Moldova.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Analizând dinamicile încrederii populației în instituții pe parcursul ultimilor 5 ani, putem observa câteva tendințe interesante și influențe sociologice semnificative.

Tabelul 1

Dinamica încrederii populației în instituții pe parcursul ultimilor 5 ani

	Distribuția răspunsurilor cumulate „Foarte multă încredere” și „Oarecare încredere”				
Instituția	Decembrie 2019	Octombrie 2020	Junie 2021	Noiembrie 2022	August 2023

Guvern	27,8%	23,2%	18,5%	28,0%	28,4%
Parlament	23,7%	15,5%	15,1%	24,3%	26,7%
Președinte	42,2%	28,3%	47,0%	34,1%	35,8%
Justiție	26,1%	19,0%	18,5%	17,7%	22,5%
Armată	43,4%	45,7%	42,0%	26,9%	32,6%
Biserică	73,0%	74,2%	72,6%	62,5%	58,0%
Primărie	57,1%	55,1%	55,3%	55,6%	55,4%
Partide politice	20,1%	11,3%	18,5%	16,5%	17,3%
Bănci	38,0%	26,6%	32,9%	30,5%	35,8%
Poliție	39,5%	41,0%	30,9%	36,4%	36,8%
Mass media	50,4%	40,4%	44,8%	43,3%	41,0%

Sursa: Barometrul de Opinie Publică, decembrie 2019, octombrie 2020, iunie 2021, noiembrie 2022, august 2023; n1=1187 r, n2=1124 r, n3=1161r, n4=1132 r, n5=1215 r.

Observăm că încrederea în Guvern a crescut în ultimii doi ani, atingând un nivel mai ridicat în august 2023 (28,4%), în timp ce încrederea în Parlament a avut oscilații mai mari (*a se vedea* Tabelul 1). Acest lucru poate fi interpretat ca un indicator al relației dintre cetățeni și instituțiile de conducere și poate reflecta evoluțiile politice și sociale din această perioadă. Încrederea în Președinte a avut o tendință de scădere, cu excepția unui vârf în iunie 2021, în toiul campaniei pentru alegerile parlamentare anticipate. Încrederea în sistemul de justiție a avut o scădere constantă în acești cinci ani. Aceasta poate fi un semn al preocupărilor legate de corectitudinea și eficacitatea sistemului judiciar, ceea ce poate afecta încrederea cetățenilor în statul de drept și coeziunea socială. Armată și biserica au păstrat niveluri relativ ridicate de încredere în această perioadă. Încrederea în aceste instituții poate fi influențată de percepția lor ca fiind stabilizatoare sau morale pentru societate și poate juca un rol în coeziunea socială. Nivelurile de încredere în primărie și partide politice au rămas relativ constante, cu fluctuații minore. Aceasta poate sugera o anumită stabilitate în percepția publicului asupra acestor instituții și poate reflecta preocupările sau așteptările lui legate de serviciile publice și reprezentarea politică. Încrederea în bănci, poliție și mass media a avut fluctuații ușoare, dar a rămas în general la niveluri moderate. Acest lucru poate reflecta percepții diferite cu privire la transparența și eficacitatea acestor instituții și poate influența coeziunea socială în funcție de încrederea în aceste entități. Astfel, dinamica încrederii în instituții poate avea un impact semnificativ asupra nivelului de coeziune socială într-o societate. Evoluțiile încrederii pot fi influențate de evenimente politice, sociale și economice, precum și de percepția publicului cu privire la rolul și eficacitatea acestor instituții în promovarea binelui comun și a valorilor societății.

Dinamica încrederii în instituții poate oferi o perspectivă profundă asupra relațiilor și coeziunii sociale dintr-o societate. Încrederea în instituții și coeziunea socială sunt

strâns legate. Atunci când cetățenii au încredere în instituții, ei tind să se simtă mai conectați la societate și mai dispuși să coopereze cu alții în rezolvarea problemelor comune. Aceasta poate conduce la o coeziune socială mai puternică, deoarece oamenii au încredere că sistemul funcționează în beneficiul lor și al comunității. Fluctuațiile în încredere pot fi adesea legate de evenimente politice semnificative sau de decizii luate de instituții guvernamentale. De exemplu, un scandal de corupție în guvern sau o decizie controversată a parlamentului pot afecta negativ încrederea cetățenilor în aceste instituții. Astfel de evenimente pot slăbi coeziunea socială, deoarece oamenii pot deveni mai sceptici și mai deziluzionați în legătură cu guvernarea. Pentru a menține coeziunea socială, instituțiile trebuie să aibă credibilitate și legitimitate în ochii cetățenilor. Atunci când instituțiile sunt percepute ca fiind corupte, neprofesionale sau ineficiente, încrederea scade, ceea ce poate duce la o slăbire a coeziunii sociale. În schimb, instituțiile care sunt transparente, responsabile și eficiente au șanse mai mari să mențină sau să câștige încrederea publicului și, implicit, să contribuie la coeziunea socială. Mass media joacă un rol crucial în influențarea opiniei publice cu privire la instituții. O presă liberă și echilibrată poate contribui la monitorizarea și raportarea corectă a acțiunilor instituțiilor, ceea ce poate influența încrederea cetățenilor. Pe de altă parte, manipularea sau controlul mass mediei poate duce la o percepție distorsionată a instituțiilor, ceea ce poate submina coeziunea socială prin crearea de diviziuni și neîncredere în rândul cetățenilor. Nivelul de încredere în instituții poate influența și nivelul de participare civică. Când cetățenii au încredere în instituții, ei sunt mai dispuși să se implice în procesul politic și social. Acest angajament civic poate consolida coeziunea socială prin promovarea valorilor comune și a dialogului social constructiv.

Analizând dinamica opiniilor respondenților privind direcția de dezvoltare a țării în perioada de cinci ani, putem observa mai multe aspecte importante. În ansamblu, este evidentă o fluctuație semnificativă a opiniilor respondenților cu privire la direcția de dezvoltare a țării. În decembrie 2019 și în octombrie 2020, majoritatea respondenților au considerat că direcția este greșită, cu un nivel semnificativ mai mare de respondenți în această categorie. Cu toate acestea, în iunie 2021 și în august 2023, am observat o schimbare semnificativă, unde un procent mai mare de respondenți consideră că direcția este bună (*a se vedea* Tabelul 2). Schimbările în percepție asupra direcției de dezvoltare a țării pot fi influențate de evenimente și factori sociali, politici și economici. Datele din acest tabel denotă că schimbările notabile în opinii pot reflecta schimbările din conducere, reforme politice, evoluții economice sau chiar evenimente sociale majore care au avut loc în acești ani. Aceste schimbări ar putea fi subiectul unor cercetări sociologice ulterioare pentru a identifica cauzele specifice ale fluctuațiilor. Opțiunile „Nu știu” și „Nu răspund” nu trebuie neglijate și arată că există un segment de respondenți care fie nu au o opinie bine definită cu privire la direcția de dezvoltare a țării, fie nu sunt dispuși să și-o exprime. Aceasta poate sugera o lipsă de informații sau dezinteres în problemele politice și sociale și poate reprezenta o preocupare pentru sociologii care studiază angajamentul civic și gradul de implicare în procesul politic.

Tabelul 2

Opinia respondenților privind direcția de dezvoltare a țării

	Decembrie 2019	Octombrie 2020	Iunie 2021	Noiembrie 2022	August 2023
Direcția este bună	23,9%	16,7%	29,6%	24,3%	32,0%
Direcția este greșită	65,9%	75,1%	63,9%	65,8%	57,8%
Nu știu	9,5%	7,8%	6,2%	8,9%	9,8%
Nu răspund	0,7%	0,3%	0,3%	1,0%	0,5%

Sursa: Barometrul de Opinie Publică, decembrie 2019, octombrie 2020, iunie 2021, noiembrie 2022, august 2023; n1=1187 r, n2=1124 r, n3=1161r, n4=1132 r, n5=1215 r.

Evoluțiile în percepția direcției de dezvoltare pot fi corelate cu nivelurile de încredere sau neîncredere în instituții și lideri politici, așa cum am discutat anterior în analiza dinamicii încrederii. De exemplu, o creștere a încrederii în guvern sau în liderul țării poate fi asociată cu o creștere a procentului de respondenți care cred că direcția este bună. În final, acest tabel ilustrează modul în care percepțiile cetățenilor cu privire la direcția de dezvoltare a țării pot oscila în funcție de factori sociologici și politici. Analiza acestor schimbări și a cauzelor lor poate oferi o înțelegere mai profundă a dinamicilor sociale și politice dintr-o societate într-un anumit interval de timp.

Analizând dinamica aprecierii direcției de dezvoltare în lume în perioada 2019-2023 (*a se vedea* Tabelul 3), putem face câteva observații importante. În ansamblu, percepția direcției de dezvoltare în lume a fluctuat semnificativ în acești ani. În decembrie 2019 și în iunie 2021, procentul de respondenți care considerau că direcția este bună a fost mai mare. Cu toate acestea, în octombrie 2020, în noiembrie 2022 și în august 2023, procentul respondenților care considerau direcția ca fiind una greșită a fost predominant. Acest fapt poate fi explicat prin noile provocări cu care se confruntă societatea locală, dar și cea globală și prin valurile de acutizare pe parcursul anilor a crizelor: pandemie, conflicte militare, crize energetice etc. De asemenea, aceste schimbări pot fi influențate de discursurile politice și sociale care au avut loc în această perioadă. La fel cum în tabelul anterior, și aici există opțiuni pentru respondenți care fie nu au o opinie bine definită cu privire la direcția în lume, fie nu doresc să își exprime opinia. Aceste opțiuni pot sugera o lipsă de informații sau dezinteres în problemele globale și pot fi subiectul cercetărilor sociologice referitoare la nivelurile de conștientizare și angajament civic cu privire la chestiunile internaționale. Fluctuațiile observate în acest tabel pot fi legate de evenimente globale majore și de modul în care acestea sunt percepute de către cetățeni. De exemplu, creșterea proporției respondenților care văd direcția ca fiind greșită în 2022 și 2023 ar putea fi influențată de conflicte internaționale sau de crize economice mondiale, care pot avea un impact asupra percepției direcției dezvoltării globale.

Tabelul 3

Aprecierea direcției de dezvoltare în lume

	Decembrie 2019	Octombrie 2020	Iunie 2021	Noiembrie 2022	August 2023
Direcția este bună	35,4%	26,4%	37,8%	18,7%	32,0%
Direcția este greșită	44,9%	54,1%	50,6%	63,6%	57,8%
Nu știu	18,9%	18,8%	11,5%	16,2%	9,8%
Nu răspund	0,9%	0,7%	-	1,5%	0,5%

Sursa: Barometrul de Opinie Publică, decembrie 2019, octombrie 2020, iunie 2021, noiembrie 2022, august 2023; n1=1187 r, n2=1124 r, n3=1161r, n4=1132 r, n5=1215 r.

CONCLUZII

În lumina datelor prezentate, putem trage mai multe concluzii și vom oferi recomandări pentru înțelegerea și îmbunătățirea dinamicii încrederii sociale în Republica Moldova. Încrederea socială joacă un rol crucial în stabilitatea și coeziunea unei societăți. Nivelurile de încredere în instituții și în direcția de dezvoltare a țării pot influența opinia publică, angajamentul civic și capacitatea societății de a face față provocărilor. Datele prezentate arată că încrederea în instituții și percepția direcției de dezvoltare în țară și în lume au fluctuat semnificativ în ultimii ani. Aceste schimbări pot fi influențate de evenimente politice, sociale și economice, precum și de discursurile politice și media. Încrederea socială este modelată de factori de dispoziție, cum ar fi cultura locală și valori colective, dar și de mediul social, care include condițiile politice, economice și sociale. Este esențial să se înțeleagă cum acești factori interacționează pentru a modela încrederea socială. Pentru a înțelege mai bine dinamica încrederii sociale în Republica Moldova, este important să se dezvolte un model analitic integrat care să includă atât factorii de dispoziție, cât și mediul social. Analiza secundară a datelor, cum ar fi sondajele de opinie, poate fi o modalitate eficientă de a identifica tendințe și relații în ceea ce privește încrederea socială. Succesul și eficiența politicii se stabilește prin gradul de satisfacere a necesităților sociale de către elita politică. Este esențial ca elitele politice să fie mai receptive la schimbările sociale și să se concentreze asupra implementării politicii care să servească binele comun. De asemenea, trebuie să se promoveze angajamentul civic și dialogul între cetățeni și instituții. Partidele politice și instituțiile guvernamentale ar trebui să fie mai deschise în ceea ce privește comunicarea cu populația și să-și utilizeze opiniile în dezvoltarea și implementarea politicilor. Coeziunea socială este esențială pentru bunăstarea și stabilitatea unei societăți, iar încurajarea inițiativelor de susținere reciprocă între cetățeni, precum și a voluntariatului și a ajutorului organizat poate contribui la consolidarea acesteia.

Deci, pentru a aborda problemele legate de încredere și coeziune socială în Republica Moldova, este nevoie de o abordare holistică care să includă analiza factorilor de

dispoziție și a mediului social, implicarea elitelor politice și promovarea angajamentului civic. De asemenea, este important să se urmărească și să se înțeleagă schimbările în percepția publicului cu privire la instituții și direcția de dezvoltare a țării, pentru a ghida politica și reformele în direcția care să servească intereselor cetățenilor și să consolideze coeziunea socială.

Pentru a crește încrederea în instituții și pentru a promova coeziunea socială în Republica Moldova, factorii de decizie ar trebui să ia următoarele măsuri:

- Instituțiile politice și guvernamentale ar trebui să fie mai transparente și mai responsabile. Pentru a crește încrederea, informațiile relevante, cum ar fi bugetele și deciziile politice, trebuie făcute publice. De asemenea, trebuie luate măsuri pentru a preveni corupția în instituții.

- Instituțiile ar trebui să dezvolte metode de comunicare eficiente. Aceasta poate implica furnizarea de informații clare despre politicile și serviciile publice, precum și ascultarea preocupărilor și comentariilor cetățenilor. Încrederea poate crește prin comunicare deschisă între ambele părți.

- Educația civică în comunități și școli poate crește conștientizarea și înțelegerea rolurilor și proceselor politice. Educația civică ar trebui să încurajeze oamenii să devină mai informați și mai responsabili ca cetățeni.

- Factorii de decizie ar trebui să fie adaptabili la schimbările sociale și să elaboreze politici care să satisfacă preocupările și cerințele actuale ale populației. Acest lucru poate reduce nemulțumirea și poate crește încrederea în instituții.

- Reducerea inegalităților sociale și sprijinirea celor mai vulnerabili membri ai societății necesită asigurarea unui acces adecvat la serviciile sociale și de sănătate. Investițiile în aceste domenii au potențialul de a crește coeziunea socială.

- Pentru a oferi servicii sociale, a promova angajamentul civic și a aborda problemele sociale, guvernul ar trebui să colaboreze mai eficient cu organizațiile neguvernamentale; or, acestea pot contribui cu resurse și expertiză suplimentare pentru a promova coeziunea socială.

Referințe:

1. TITMUSS, R. *Essays on the Welfare State*. Policy Press, University of Bristol, Bristol, reeditat, 2019. 212 p. ISBN 9781447349549
2. BELLI S., BRONCANO F. Trust as a Meta-Emotion. In: *Metaphilosophy*, 2017, no 48, pp. 430-448, <https://doi.org/10.1111/meta.12255>; P.C. King and Z. Wei. The Role of Face in a Chinese Context of Trust and Trust Building. In: *International Journal of Cross Cultural Management*, 2018, no. 2 (18), pp. 149-173, <https://doi.org/10.1177/1470595818767207>. [Accesat: 5.09.2023]
3. DOHMEN, T. et al. The Intergenerational Transmission of Risk and Trust Attitudes. In: *The Review of Economic Studies*, 2012, no. 2 (79), pp. 645-677.
4. BORUM, R. The Science of Interpersonal Trust. In: *Mental Health Law and Policy*

Faculty Publications. Paper no. 574. (University of South Florida, 2010), https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1573&context=mhlp_facpub [Accesat: 5.09.2023]

5. GLANSVILLE, J. et al. Do Social Connections Create Trust? An Examination Using New Longitudinal Data. In: *Social Forces*, 2013, no. 2 (92), pp. 545-562, <http://www.jstor.org/stable/43287804>. [Accesat: 5.09.2023]
6. HARDIN, R. *Trust*. Cambridge, MA: Polity Press, 2006.
7. COLEMAN, J.S. *Foundations of Social Theory*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1990.
8. WEBER, J.M. et al. Normal Acts of Irrational Trust: Motivated Attributions and the Trust Development Process. In: *Research in Organizational Behavior: An Annual Series of Analytical Essays and Critical Reviews*. / Ed. B.M. Staw and R.M. Kramer. Elsevier Science/JAI Press, 2005, pp. 75-101.